

ARTICLES CENTRALS

La seguretat nacional i les cures: dues cares de la mateixa moneda

Marissa Conway

Cofundadora del Center for Feminist Foreign Policy

Els conceptes i les accions relacionades amb la cura es reflecteixen a cada racó del món. Fins a cert punt, l'Estat també realitza tasques de cura. Algunes prestacions que promou el govern, com l'educació gratuïta per a la infància i adolescència, garanteixen que tothom tingui accés a unes estructures de suport. Altres mecanismes, com l'atenció socio sanitària, es construeixen específicament per arribar a aquelles persones en situació de vulnerabilitat que necessiten ajuda. La cura fa girar el món, tant a nivell global com local, i sol servir per mantenir la seguretat de les persones. D'aquesta manera, les nocions que s'hi relacionen es manifesten també en la nostra manera d'entendre la seguretat nacional.

Com a estatunidenca resident al Regne Unit, la meua concepció de les cures prestades per l'Estat està condicionada per la meua vivència en ambdues societats. Els Estats Units, superpotència mundial i una de les nacions econòmicament més riques, no tenen la voluntat d'impulsar aquests programes socials. El Regne Unit, per la seva banda, s'està afanyant a constrènyer les polítiques de cures mitjançant un règim d'austeritat. En un món cada vegada més capitalista, organitzat al voltant dels valors patriarcals, les cures es mercantilitzen i es manipulen per explotar determinades persones. Per contra, "en aquelles llars, comunitats i Estats-nació on la prestació i la recepció de cures són adients i no explotadores, es redueixen els riscos associats a altres tipus d'amenaques a la seguretat".¹ En altres paraules, les cures creen un efecte dominó a tots els racons del planeta.

“ En un món cada vegada més capitalista, organitzat al voltant de valors patriarcals, les cures es mercantilitzen i es manipulen per explotar determinades persones ”

Mentre que els Estats disminueixen el seu interès per les cures, augmenten l'interès per les aproximacions feministes en la formulació de polítiques. De fet, un nombre creixent, inclosos els Estats Units i el Regne Unit, s'estan comproment amb els marcs de la Política Exterior Feminista (PEF). Tanmateix, els esforços per eliminar els mecanismes de suport social entren en contradicció amb els objectius de les PEF, que prioritzen expressament les necessitats dels marginats i vulnerables i estan fortament influïdes per la seguretat humana. Com es pot, doncs, conciliar ambdós aspectes?

Fent servir l'ètica de la cura com a marc teòric,² descriu la necessitat d'ampliar la nostra comprensió sobre la seguretat nacional més enllà del militarisme i la dissuasió, per tal d'aplicar una veritable PEF. Aquest article dedicarà primer una mirada crítica a l'abisme que separa les idees sobre la cura de les idees sobre la seguretat i posarà en relleu algunes de les característiques més útils de l'ètica de la cura. En segon lloc, explorarà com la PEF pot reflectir una associació actualitzada entre les cures i la seguretat.

“ L'amenaça de la força i la violència com a mecanisme per mantenir “segures” les persones és habitual ”

Ètica de la cura en relació amb la seguretat

Les feministes fa temps que assenyalen els vincles entre allò local i allò global, allò personal i allò polític. Té sentit, doncs, que, com a mitjà per entendre la identitat, la subjectivitat i la moral amb una perspectiva relacional, l'ètica de les cures tingui les arrels en el pensament feminista. Concretament, com ens relacionem i complim les nostres responsabilitats mútues és la perspectiva clau a través de la qual l'ètica de la cura ens demana que filtrem la informació. La línia entre allò privat i allò públic es difumina explícitament, ja que les qüestions relacionades amb la intimitat "tenen una gran importància política en la mesura que la seva forma i naturalesa estan determinades per relacions de poder que es desenvolupen en diversos contextos, des de la llar fins a l'economia política mundial".³

El món en què existim i les seves jerarquies de poder tenen una influència formativa en la nostra manera de respondre i relacionar-nos, sigui entre persones o entre Estats. Actualment aquestes jerarquies es basen en valors patriarcals que consideren el poder com un recurs limitat que s'ha d'acaparar, no pas compartir. Això orienta les concepcions generals sobre la seguretat i es reflecteix en l'ús d'enfocaments fortament militaritzats per a mantenir la "seguretat" d'un Estat i la seva població. Per contra, el feminisme mostra un desinterès actiu per reforçar les jerarquies i, en canvi, intenta normalitzar un tipus de *relacionalitat* diferent que inclogui la compassió, el poder compartit i les cures.

“ El feminisme intenta normalitzar un tipus de relacionalitat diferent que inclogui la compassió, el poder compartit i les cures ”

Fiona Robinson⁴ assenyala que, a priori, la seguretat i les cures semblen pols oposats. La paraula "cura" s'origina a l'arrel llatina "securus" que en un gir força irònic significa "sense cura". L'origen de la paraula fa palesa una resistència a la idea de cuidar o preocupar-se. Aquest tema ha perviscut fins als nostres dies, on qualsevol referència a l'atenció o l'empatia s'elimina intencionadament del discurs sobre la seguretat. En particular, la seguretat nacional occidental es basa en idees profundament

relacionades amb el gènere i fonamentades en l'optimització del poder. Molts Estats intenten aconseguir-la amb el desenvolupament d'un arsenal militar i d'armaments. La capacitat d'assolir la seguretat, doncs, es basa en el potencial d'un Estat de causar danys i morts en altres Estats. Per exemple, la dramàtica jerarquia nuclear entre els que disposen d'armament nuclear i els que no en disposen significa que les idees de dissuasió influeixen sovint en les relacions i processos internacionals. L'amenaça constant de la força i la violència com a mecanisme per mantenir "segures" les persones és habitual. La dominació i l'agressivitat, trets típicament codificats com a masculins, es justifiquen com a formes d'autodefensa. El paper de la protecció, un altre tret codificat com a masculí, s'assigna a l'Estat i un "bon" lideratge s'equipara a la voluntat d'infligir violència per mantenir la pau.^{5 6}

En aquest enfocament sobre la seguretat hi ha una absència clara de res que s'assembli a la cura. Tanmateix, l'etiqueta "seguretat" també s'ha aplicat a la seguretat alimentària, la seguretat de l'habitatge i la seguretat social, que operen precisament per sostenir el benestar de les persones.⁷ La contradicció entre com s'entén i s'aplica la seguretat en espais internacionals i com es fa en els domèstics reflecteix una tossuda insistència patriarcal i imperialista en la qual hi ha poca superposició entre allò local i allò internacional. D'això no se'n desprèn que calgui una aplicació uniforme i universal de les cures en el context de la seguretat, ni que calgui mantenir cegament les cures en un pedestal.⁸ Fer-ho seria contrari als fonaments filosòfics de l'ètica de la cura, com s'analitzarà tot seguit. Per contra, incorporant aquests principis al discurs sobre seguretat podem qüestionar-nos allò que s'ha acceptat com a objectiu i començar a obrir a poc a poc la porta cap a maneres noves i "alternatives" d'entendre la seguretat; per exemple, la de la política exterior feminista.

**“ La PEF representa dècades d'activisme
feminista centrat a normalitzar una nova manera
de fer política exterior per assolir una pau
sostenible ”**

Política exterior feminista, ètica de la cura i seguretat

La política exterior feminista fa referència a un marc de polítiques que ha estat defensat recentment per un grup reduït però creixent d'Estats. Alguns, com Suècia i Mèxic, mostren un compromís elaborat amb aquesta agenda. D'altres, com el Canadà i França, s'hi comprometen parcialment. Finalment, d'altres, com Espanya, Luxemburg, els Estats Units i el Regne Unit, estan començant a temptejar-la, amb compromisos o crides perquè s'adopti.⁹

La PEF representa dècades d'activisme feminista centrat a normalitzar una nova manera de fer política exterior per assolir una pau sostenible. Para atenció a les estructures patriarcals existents que configuren les nostres societats i que reproduïxen idees de seguretat molt limitades i sovint nocives. A tal d'exemple, això es tradueix en la inclusió de persones que tradicionalment han estat excloses dels espais de presa de decisions polítiques o en la redistribució de fons dels pressupostos de defensa als pressupostos d'educació i sanitat. En resum, incorporar una perspectiva feminista a la política exterior permet examinar les dinàmiques de poder que es manifesten entre persones, comunitats i Estats. Allunyar-se dels sistemes patriarcals com el capitalisme, l'imperialisme i el colonialisme esdevé un focus central d'atenció en la concepció de les polítiques.¹⁰

“ Incorporar una perspectiva feminista a la política exterior permet examinar les dinàmiques de poder que es manifesten entre persones, comunitats i Estats ”

Hi ha molts paral·lelismes entre la ideologia que fonamenta l'ètica de la cura i la de la PEF. Totes dues s'interessen per donar a conèixer i qüestionar “la manera com el patriarcat serveix per institucionalitzar les relacions jeràrquiques en la política global alhora que descarta o ridiculitza la capacitat d'una escolta activa i d'una empatia”.¹¹ Tant la PEF com l'ètica de la cura rebutgen les dicotomies binàries i defensen un

context més profund on s'entengui com les relacions conformen qualsevol situació o dilema moral. Aquestes idees ens allunyen ràpidament de l'àmbit realista del pensament i incorporen principis de seguretat humana. D'aquesta manera podrem reflexionar millor sobre com les idees de gènere, raça, classe, sexualitat, (dis)capacitat i ètnia influeixen en si percebem les cures com a útils o inútils en la formulació de polítiques de seguretat. En una de les obres més recents de Robinson, l'autora presenta la teoria de l'ètica de la cura com a marc orientatiu per desenvolupar una PEF més robusta. Hi ha tres principis que Robinson¹² planteja com a útils per a la PEF: la *relacionalitat*, el context i la revisabilitat.

En primer lloc, la *relacionalitat* parla del procés mitjançant el qual un actor, sigui una persona o un Estat, assoleix una entitat individual mitjançant les relacions amb els altres. La moralitat tracta de donar resposta a les necessitats dels altres per mitjà de l'escolta, la paciència i la comprensió. Quan es consideren dins del context de la seguretat, aquests principis de seguretat humana es posen de manifest i ens allunyen d'un enfocament centrat explícitament a protegir el territori i cosificar les fronteres. Per contra, ens reorienten cap a les necessitats bàsiques que cal satisfer per garantir la salut i el benestar de la persona mitjana.¹³ De la mateixa manera, ens permet rebutjar l'hàbit de codificar el comportament com a masculí o femení i utilitzar aquesta dada per informar sobre què i qui fa una política "bona". Com indica Robinson,¹⁴ el lligam de l'ésser humà amb les construccions de gènere són més fàcils de trobar quan som capaços de construir relacions fora dels límits de les jerarquies.

“ Seria un error presentar la PEF com a autoritat moral absoluta basada en les idees occidentals sobre els drets humans. Ens conduiria per un camí rígid, inflexible i, per tant, no feminista ”

En segon lloc, amb la perspectiva de l'ètica de la cura, la identitat no es defineix com una manera de fer distincions entre persones, sinó que parla de les relacions entre elles. Per aquest motiu, per entendre les relacions, també hem d'entendre el context. La

PEF no serà transformadora si adopta i aplica un conjunt rígid de normes morals. Cal plantejar un procés lent, en què el seu marc es desenvolupi a consciència i d'una manera reflexiva, per contextualitzar adequadament les relacions històriques i contemporànies entre actors.¹⁵ És a dir, sense basar-se en el context, les decisions polítiques continuaran fallant a les persones i reforçaran la moral abstracta amb l'objectiu de reforçar la moral abstracta.

Per últim, la *revisabilitat* indica que res és immutable ni queda gravat en pedra. Navegar per dilemes morals complexos i fer-ho d'una manera que s'oposi al *statu quo* convida a un procés constant de pensament reflexiu i introspectiu. En el cas de la política exterior, això significa qüestionar el patriarcat com a marc moral principal. La *revisabilitat* s'orienta al voltant de la idea que les decisions no condueixen a resultats estàtics, sinó tan sols a resultats millors o pitjors. Aquest darrer pas està intrínsecament lligat als dos primers, ja que allunyar-se d'un marc moral universal i rígid prové de la preocupació pel context, a fi de comprendre millor les relacions dins del panorama general. Seria un error presentar la PEF com a autoritat moral absoluta basada en les idees occidentals sobre els drets humans. Un error que ens conduiria per un camí rígid, inflexible i, per tant, no feminista.

“ La factibilitat d'una política exterior veritablement feminista és encara discutible, però podem marcar el camí cap a una seguretat orientada a les persones i no als territoris ”

Conclusions

La idea d'un Estat que reformi les seves motivacions patriarcals i es reorienti vers la justícia i la igualtat és emocionant. Tanmateix, moltes feministes, malgrat celebrar els esforços dels Estats per adoptar i aplicar la PEF, continuen sent escèptiques sobre la capacitat d'un organisme patriarcal per convertir-se en un actor veritablement feminista. Audre Lorde plasma encertadament aquest problema en comentar que “les

eines de l'amo mai no enderrocaran la casa de l'amo".¹⁶ L'Estat pot reformar les seves pròpies institucions de manera que la igualtat sigui una realitat, o veurem com les idees feministes es torcen i es manipulen per servir a les agendes patriarcals? M'aventuro a dir que és massa aviat per saber-ho.

En última instància, invocar un marc ètic, com l'ètica de la cura, per guiar la PEF "consisteix a veure els actors globals com a constituïts i sostinguts per relacions en moments i llocs específics; i analitzar com el poder, en les seves diverses formes, converteix aquestes relacions (en contextos sempre canviants) en quelcom opressiu o capacitador".¹⁷ Si els valors i les normes socials configuren el nostre marc de comprensió de qualsevol argument moral, tal com indica l'ètica de la cura, l'ús d'aquestes idees per desenvolupar una PEF més robusta ha d'incloure una ferma lleialtat a la *relacionalitat*, la contextualització i la revisabilitat. Tot i que la factibilitat d'una política exterior veritablement *feminista* és encara discutible, si més no podem marcar el camí cap a una seguretat orientada a les persones i no pas als territoris.

1. Robinson, F. (2011). *The Ethics of Care: A Feminist Approach to Human Security*, Temple University Press.

2. El meu escrit es basa en l'excel·lent treball de Fiona Robinson en aquesta àrea.

3. *Ibídem*, Robinson, F. (2011).

4. *Ibídem*, Robinson, F. (2011).

5. Cohn, C. (1993). "Wars, Wimps and Woman: Talking Gender and Thinking War". A Cooke, M. i Woollacott, A. (eds.), *Gendering War Talk*, Princeton: Princeton University Press, pàg. 232.

6. Conway, M. (2016). *A Feminist Analysis Of Nuclear Weapons: Part 1 – Hegemonic Masculinity*. Centre for Feminist Foreign Policy. Disponible a: <https://centreforfeministforeignpolicy.org/journal/2016/12/30/a-feminist-analysis-of-nuclear-weapons-part-1-hegemonic-masculinity>

7. *Ibídem*, Robinson, F. (2011).

8. Ibídem, Robinson, F. (2011).

9. Vogelstein, R., Bigio, J., i Turkington, R. (2020). "The Best Foreign Policy Puts Women At The Center", Foreign Affairs. Disponible a:

<https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-03-09/best-foreign-policy-puts-women-center>

10. Centre for Feminist Foreign Policy (2020) Feminist Foreign Policy. [Web] Disponible en: <https://centreforfeministforeignpolicy.org/feminist-foreign-policy>

11. Robinson, F. (2019). "Feminist foreign policy as ethical foreign policy? A care ethics perspective", Journal of International Political Theory, pàgs. 1-18.

12. Ibídem, Robinson, F. (2019).

13. Gomez, O., i Gasper, D. (2020). Human Security Guidance Note – Human Development Reports. Hdr.undp.org. Disponible a: <http://hdr.undp.org/en/content/human-security-guidance-note>

14. Ibídem, Robinson, F. (2019).

15. Ibídem, Robinson, F. (2019).

15. Ibídem, Robinson, F. (2019).

17. Ibídem, Robinson, F. (2019).

•

SOBRE L'AUTORA

Marissa Conway és cofundadora del Center for Feminist Foreign Policy, s'està doctorant en Política a la Universitat de Bristol (Regne Unit) i figura a la llista Forbes 30 Under 30. Conway també és investigadora associada a School of Oriental and African Studies (SOAS, Universitat de Londres) i membre de la xarxa Gender Champion in Nuclear Policy. És llicenciada en Ciències Polítiques i en Música per la Universitat Chapman (Estats Units).

Aquesta és una versió traduïda de l'article publicat originalment en anglès.

Fotografia Women, Peace and Security: Security Council Open Debate 2019, de Ryan Brown/UN Women